

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОС-
НИЈУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 ф., на по год. 3 ф., на четврт
године 1 ф. и 50 новч.

За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 6. фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплатити шаље се поштом
експресом упућеном непосредно ад-
министрацији „Глас Црногораца“
на Цетиње, или отплатити поштом
на новина на коју драго пошту;
а коме је паричије, може се
преплатити код г. Петра Рама-
новића, К. Ц. агента у Котор.
Дописа се шаљу уредништу.
Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цифра
по три новчића за први пут,
а за сваки даљи пут по 2 новч.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ.

— Њ. В. Господар повратио се из
Никитића у уторник. Исти дан по-
вратио се из Бара Њ. В. Књаз
Насљедник.

— Поводом дана рођења Њ. В.
Књагинје Милене, у уторник у вечер
престоница је била заставама искли-
ћена и у првом мраку осветљена,
дочим је војна музика обила варош
свирајући веселе комаде. У сриједу
је била у катедраљној цркви свеча-
на архијерејска служба са благода-
рењем, у присуству Њиховијех Ви-
сочанстава Господара и Књаза На-
сљедника, Њиховијех Сјетлости Кња-
за Мирка, Књагиница Ксепије и Вјере
и Књаза Петра, дипломатског ти-
јела, државнијех великодостојника,
чиновништва и грађанства. Послије
црквене службе са табље су пуцали
топови, пред Двором је свирала
војена музика и парод чини оду-
шевљене овације, дочим је у Двору
Њезино Височанство примало чести-
тања по одређеном церемонијалу.

— Јучер на Ђурђевдан, крсно
име наше Владалачке Куће, у мана-
стиру је била архијерејска служба,
на којој је присуствовала цијела
Владалачка Породица, руски, фран-
цуски, грчки, српски и бугарски
дипломатски преставници, државни
великодостојници и главари из уну-
трашњости, који су у великом броју
дошли поводом крсног имена Књажев-
ске Куће. Преко литургије, на при-
јелусу Његово Високопреосвештено-
ство Митрополит споменио је Њего-
во Величанство грчког Краља Ђорђа
и Њ. Ц. В. руског Престолонаслед-
ника Великог Књаза Ђорђа Алек-
сандровића, поводом њиховог имен-
дана. — У 11 сати било је благо-
дарење у дворској капели поводом
имендана Њезиног Величанства руске
Царице Александре, у присуству
цијеле Владалачке Породице, дипло-
матскијех преставника Русије, Фран-
цуске, Грчке, Србије и Бугарске, др-
жавнијех великодостојника и главара
из унутрашњости. Послије благода-
рења Њезино Височанство Књагинја
Милена са г. Губастовом у колима
пошла је у стан царско-руског лега-
ције, гдје је дошао Њ. В. Господар,
са Њ. В. Књазом Насљедником, Њ.
С. Књазом Мирком и са својим
великодостојницима и главарима из
унутрашњости, да честита радосна
дан. Пред легацијом је свирала
војена музика а мноштво народа је
чувало одушевљене овације. — У
подне је био у Двору фамилијаран
објед, на ком су били г. Губастов и
г. Лермонтов, и еролинци Владала-
чке Куће.

Прије литургије Њ. В. Господар
примио је у свечаној аудијенцији г.
Кенедија, енглеског министра, који је
са г. Ховардом, енглескијем консулом
из Скадра, и с нарочитијем куријором
кабинета Њ. В. Краљице Викторије,
предао Његовом Височанству орден
Викторије у бриљантима и Њ. В.
Књазу Насљеднику други степен
истог реда. Измијењени говори били
су врло срдачни и значајни. Пред
Двором је свирала војена музика
енглеску химну и чета војника ода-
вала почаст енглескијем преставни-
цима при доласку и одласку. У
вечер је био велики објед, на ком
су били г. Кенеди са госпођом, г.

Ховард и извајредни куријер каби-
нета Њ. Величанства, Високопрео-
свештеног Митрополита г. Митрофан,
Пресвијетли Господи Архиепископ
барски Милановић, државни велико-
достојници и бригадир из унутра-
шњости. Преко обједна Њ. В. Господар
подарио је здравицу Њ. В. Енглеској
Краљици уз свирање музике енгле-
ске химне, а г. Кенеди поздравно је
Његовом Височанству уз свирање
музике црногорске химне. Обје здрав-
нице биле су врло значајне и
срдачне. Свечаност предаје овог ви-
соког ордена била је на Ђурђевдан
по изричкој жељи Њ. В. Краљице
Викторије.

— Г. Губастов Царско Руски
Министар вратио се са свога пута
у Италију.

— Г. Полковник Машин Мил-
стар Србије с госпођом приспио је из
Београда.

— Г. Депре Министар Фран-
цуски отпутовао је с госпођом у
Париз. Послове легације отпављаће
Г. Трибер секретар.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 24 априла.

За парламентарни положај у
Бечу доста је карактеристична по-
бједа њемачког левнице, да се предлог
о оптужби Вадинијевог министарства
преда одбору. „Њемци се имају ш-
чега радовати — вели петроградско
„Н. Време“ — јер је њихова странка
добила побједу много важнију, него
ли што изгледа на први мах. Одбор
може и одбити предлог, али ствар
није у томе, него у самом гласовању,
при коме је први пут већина била
не за аутономисте него за њихово про-
тивнике. Ову је побједу пружила
Њемцима једна фракција словенско-
клерикално већине, позната под име-
ном њемачкијех клерикала. Они су
се уздржали од гласовања, и тако
се досадашња словенско-клерикална
већина претворила у мањину. Ње-
мачки клерикали одавно се колебају
у неспоразуму са њемачком опози-
цијом. Не желећи раздражати своје
изборнике њемачке народности, уда-
љили су се с пола битке, и тако су
дали превагу њемачкој опозицији.
Словенско-клерикална већина пре-
стала је постојати, и њен даљи распад
постaje ствар могућа. Чешки неде-
посједници остаће вјерни својим
савезницима млађим Чесима, али
Пољаци могу у изјеснијем прили-
кама прећи к новој већини. У оста-
лом, ако се то и не догоди, ствар
аутономиста мора се сматрати и ако
не безповратно, а оно привремено
проиграном. Руски лист предвиђа,
да ће Чеси, угледајући се на Ше-
нерора и Волфа, постати абструзи-
онисти у даљој борби са Њемцима,
и рајхсрат ће опет бити лишан мо-
гућности да се занима ма којим
ожиљцијем послом у часу, када даља
његова неспособност може имати жа-
лоснијех последица за Аустрију.
„Најгрђе је од свега, што ће у случају,
и ако рајхсрат буде распуштен, че-
шка опозиција моће најжалосније
упливати на приправљање светко-
вина јубилејне године; мислимо да
ће се Чешка и Моравска сасвијем
одрећи учешћа у прослави, која ће,

послије гласовања од 14 априла, узети
на себе карактер побједе Њемаца
над Словенима“.

Осим тога финансијско-економска
погодба, коју је Тупово министар-
ство постигло са Угарском владом,
имало не задовољава ниједну стран-
ку у Аустрији, јер је опет сва ко-
рист на страни Угарске; и то пи-
тање мора још више узнемиравати
бечку владу, јер нема никакве изгле-
да да ће ту погодбу рајхсрат при-
мачи.

Султан је послао у Петроград
извајредно посланство са даровима
руском Цару. Листови говоре, да
ово посланство има задатак, да скло-
ни Цара Николу да одустане од
кандидатуре грчког Краљевића Ђор-
ђа, и од захтјева да Турска исплати
ратну контрибуцију Русији грчком
ратном контрибуцијом. Паришки
„Норд“ односно мисије тога послан-
ства доноси следеће саопштење:
„Неки политички центри у Цари-
граду у сагласју са њемачкијем
листовима држе, да ће заузимање
извајредне мисије, коју је Султан
повјерио Цевад-бегу, успјети, да
Русија напусти своју намјеру, да
подигне грчког Принца Ђорђа на
достојанство критског гувернера. Не
третресајући основ ово претпоставке,
сматрамо дужношћу изјавити, да се
намјера односно Принца Ђорђа осни-
ва на дубоком познавању ствари на
Криту, као и на одлуку царске вла-
де, да се најпослије испуне жеље Кри-
ћана, које су биле по толико пута
осујећене отоманском владом.“

Овијех дана чита се по листовима
вијест прао нехила свакоме православноме,
на име да се у Арбанији једно правосла-
вно племе поуплотило. Ова вијест није без
основа, али није ни истинита.

Близу Елбасана живи племе Шпати,
око 500 кућа, које је тајно неповједало
православну вјеру, а спољашње припада то
мухамеданству, осим што се није обрезавало.
Турци су их тако триједи очекујући да
се сами сасвијем потурче.

Послије грчко-турског рата положај
православнијех Хришћана по Турској по-
стаде тако тежак, особито у близини
доманаја уплива из Грчке, чија је војска
била продла до близу Јањине, да се неки
Шпати удаљенији и изложнији турецкоме
фанатизму етадно обрезивати. Тада Тур-
ци почеше наваљивати и на оне, да се
турче.

У тој мучи, Елбасански владина Ви-
сарион, мало добар пастир свога етада,
није се рч макао, а међу Шпатима појави
се брзо сајетник и с њим мисао, да траже
заштиту од Папе, и већ је ствар била
свршена — на хартији.

Гд је одовд био обавијештен у
Цариграду руски посланик Зиповијев, што
се ради у Шпатима, он нареди руском кон-
сулу у Манастиру, а Патријархији једном
грчком владци да похитају на лице мјеста.

Сада чујемо са задовољством, да је
ово енергично посредовање успјело: тако
ће Шпати одасе само боље бити у Право-
славију утврђени.

— Краљевска италијанска лега-
ција моли нас да саопштимо што
слиједи ради владања италијанскијех
поданика у Црној Гори.

*Notificazione di neutralità dell'Italia
nella guerra tra la Spagna e gli Stati
Uniti d'America.*

La Spagna e gli Stati Uniti d'
America trovandosi in stato di guerra,
e l'Italia essendo in pace con entrambe
quelle potenze, il governo del Re ed i
cittadini del regno hanno l'obbligo di
scrupolosamente osservare i doveri della
neutralità, conformemente alle leggi in
vigore ed ai principii generali del diritto
delle genti. Coloro i quali violassero
questi doveri, non potranno invocare
la protezione del regio governo e dei
suoi agenti, ed incorreranno anche nelle
pene comminate dalle leggi speciali e
generali dello Stato.

In relazione con la notificazione pubbli-
cata qui pubblichiamo le disposizioni di legge
presentemente in vigore circa la neutralità
dei porti e circa le pene per le trasgressioni
agli obblighi della neutralità:

*Regio decreto 6 aprile 1864 contenente
disposizioni per la neutralità dei porti.*

Art. 1. Non sarà permesso ad
alcun bastimento da guerra od armato
in corsa di alcuno Stato belligerante
di entrare e soggiornare con prede nei
porti erade del regno, fuori il caso di
rilascio forzato.

Art. 2. In caso di approdo forzato,
i legni da guerra od armati in corsa,
di cui nel precedente articolo, e nelle
condizioni ivi segnate, dovranno allontanarsi
dalle coste del regno non appena
cessa la causa che li obbligò a rifugiarsi,
salvo il disposto dell'articolo 11.

Art. 3. Veruna vendita, cambio,
baratto o dono di oggetti provenienti
dalle prede potrà farsi sotto alcun titolo
nei porti, rade o spiagge del regno.

Art. 4. È proibito a qualsiasi
suddito italiano il prendere commissione
dalle parti belligeranti per armare navi
in guerra, od accettare lettere di marca
per far la corsa marittima, o concorre-
re in qualunque siasi modo ad equi-
paggiare, armare od allestire un ba-
stimento da guerra o corsaro delle parti
belligeranti suddette.

Art. 5. A seconda dell'articolo 35
del codice penale mercantile marittimo,
è proibito a qualunque suddito del
regno d'Italia di arruolarsi o prendere
servizio sulle navi da guerra, o su
quelle armate in corsa, di uno degli
Stati belligeranti.

Art. 6. Quei sudditi che contrav-
venissero alle prescrizioni dei precedenti
articoli 4 e 5, o che commettessero qual-
unque fatto verso una delle potenze
belligeranti contrario ai doveri della
neutralità mantenuta dal governo ita-
liano verso le parti suddette, non po-
tranno pretendere protezione contro gli
atti o misure qualunque sieno che i
belligeranti riputassero esercitare sovra
i medesimi senza pregiudizio delle pene
che per gli effetti dell'articolo 5 del
presente decreto sono loro comminate
dal disposto dell'art. 80 del codice pe-
nale per la marina mercantile in data
13 gennaio 1827.

Art. 7. Nessun bastimento da guar-
ra o corsaro belligerante potrà soggiornare
più di 24 ore in un porto, rada
o spiaggia del regno, o nelle acque
adiacenti quand'anche vi si presentasse
isolatamente, salvo il caso di rilascio
forzato per causa di cattivo tempo, di
avarie o mancanza di provvigioni neces-
sarie alla sicurezza nella navigazione.

Art. 8. I bastimenti da guerra di
una potenza amica, quando anche bel-

ligerante, potranno approdare e soggiornare nei porti, rade e spiagge del regno purchè lo scopo della loro missione sia esclusivamente scientifico.

Art. 9. In nessun caso una nave belligerante potrà far uso di un porto italiano a scopo di guerra o per approvvigionarsi d'armi o munizioni.

Non potrà sotto pretesto di riparazione eseguire dei lavori atti in qualsiasi modo ad accrescere la sua forza guerresca.

Art. 10. Ai bastimenti da guerra o corsari belligeranti non verranno forniti se non viveri, derrate e mezzi di riparazione puramente necessari alla sussistenza del suo equipaggio ed alla sicurezza della sua navigazione.

Quei bastimenti da guerra o corsari belligeranti i quali volessero rifornirsi di carbon fossile, non potranno ricevere codesto approvvigionamento, se non 24 ore dopo del loro arrivo.

Art. 11. Allorchè navi da guerra, corsari o legni di commercio delle due parti belligeranti si trovassero insieme in un porto, rada o spiaggia del regno, vi dovrà essere un intervallo almeno di 24 ore tra la partenza di qualunque bastimento d'una parte belligerante e quella successiva di qualunque nave dell'altra parte.

Questo intervallo potrà venire accresciuto secondo le circostanze dall'autorità marittima del luogo.

Art. 14 (1) Le autorità marittime dei luoghi indicati nel precedente articolo (2), all'arrivo di navi da guerra estere, dovranno rimettere ai loro comandanti o comandante superiore delle medesime una copia delle presenti disposizioni per loro norma e con invito di uniformarvisi.

Art. 15. Alle autorità marittime del regno spetta l'esatto adempimento di quanto è prescritto dal presente decreto, il quale avrà effetto dal giorno della sua pubblicazione nelle varie parti del regno.

Art. 16. Rimangono abrogate tutte le disposizioni ora in vigore in quella parte che fosse contraria al presente decreto.

(1) Gli articoli 12 e 13 del presente decreto furono abrogati con l'art. 16 del regio decreto del 16 giugno 1895.

(2) L'abrogato art. 13 del presente decreto enumerava le piazze forti marittime di quel tempo. A quella enumerazione va ora costituita quella contenuta nell'art. 8 del regio decreto di aprile 1895.

ЛИСТАК.

ОСТРОВ КУБА

По „Обзору.“

Под тим именом познате су цигаре и цигарете по лијелом свијету, но много већу вриједност има та; оток поради шећера, него ради духана. Да се разумије боље садашњи рат између Шпанолске и сјеверне Америке, треба знати, да од шећера са Кубе троше сједињене америчке државе 90%, а од духана 75%; — а то одлучује у трговини с тима оточима, јер су им то главни производи. Од 1891. г. постоји трговачки уговор између Кубе, дотично Шпанолске и сјеверне Америке, који даје велике погодности сједињеним државама, па се од те године производтво и трговина Кубе силно повећала; али баш за то гравитира Куба више к Нев-Јорку, него к Шпанији. Много чини у том и близина Кубе, јер од јужне државе сјеверне Америке, од полуотока Флориде, треба лађа до Хаване на Куби само 6 до 8 сати, а од Нев-Јорка 4 дана, док им из Кадикса у Шпанолској до Кубе треба 14—18 дана; из Француске 15, јужне Инглеске 14, а од Бремена и Хамбурга до 22 дана. Вријеме у рату највише одлучује; к тому има Америка доста новца, док им је Шпанолска близу банкрота.

Шпанолска има у Европи нешто преко 17, а са свим насеобинама 27 милиона житеља, а Америка 70 милиона. Шпанолска има 138, а Америка 98 ратних лађа, но купује нове бродове без престанка; напротив су Шпанолци већма увјежбани у рату и војевању него ли Американци-Јанки (Јанкее); али ако е почетка и добију Американци батина, то ће порази подвостручити познату њихову енергију, устрајност и домишљатост, па је с тога

Потпишана неутралности Италије у рату између Шпанолске и Сједињених Држава Америчких.

Наодећи се Шпанолска и Сједињене Државе Америчке у ратном стању, а будући Италија у миру са обијема државама, краљевска влада и грађани краљевине дужни су савјесно вршити дужности неутралности, у смислу постојећих закона и опћих начела међународног права. Они који повриједо ове дужности, неће моћи тражити заштиту краљевске владе нити њезинијех агената, и још ће подлећи казнама прописаним особитијем и опћим законима државнијем.

У вези са овом потпишанијом доносимо законске одредбе на снази односно неутралности лука и односно казна за преступе дужности неутралности:

Краљевск. декрет 6 априла 1864 у ком су наредбе за неутралност лука.

Чл. 1. Неће бити допуштено ниједном ратном броду или оружаном да хвата по мору ниједне ратујуће државе да улове и да стоји са илијеном у лукама и на радама краљевине, осим случаја насилног прогонуштања.

Чл. 2. У случају насилног доласка, ратни бродови ил оружани да хватају, о којима у претходном чланку, и у приликама ту означенијем, мораће ће се удаљити од обала краљевине тек престане узрок, што их је принудило да се ту законе, осим одредбе чланка 11.

Чл. 3. Неће се моћи вршити никаква продаја, промјена, трампа или дар предмета плијењенијех у никакво име у лукама, на радама или обалама краљевине.

Чл. 4. Забрањено је сваком поданику италијанском да прима наоружане ратујућијех странака да наоружа ратне бродове, или да прима овлашћење да хвата по мору, или да учествује ма на који начин, да наоди мрпаре, наоружаје или приправља који ратни брод или гусарски реченијех ратујућијех странака.

Чл. 5. У смислу чл. 35 казниног поморско-трговачког законика забрањено је сваком поданику краљевине Италије, да се прима служба на ратнијем бродовима или на гусарскијем које државе ратујуће.

врати вјеројатно, да ће Американци отркати коначну побједу, јер велик дио пучанства на Куби и на Порторику е њима симпатизује. Сметат ће ратовању и тропске кише љетње. То су главни подаци за комбинације про и контра; но много срећа и случај одлучује у рату. Наполеон I. обичавање говорити: „моја звијезда среће.“

Много се у новинама и у обичајству препиру, на којој је страни веће право и ко је формално више крив и одговоран за рат. — По у повијести има много примјера, да у великим стварима не одлучују формалности. — Шпанолци се позивају на своје „Легитимно“ право „primi occupantis“, јер су они први били, који су емоушине те отоке подчинили и житељство екучили под своје окуптно и безобзирно господство и нечужено харане. Али Американци су јавно прогласили и у конгресу и у сенату и у прокламацији свога предједника Мак Кинлеја, да не каже анектирати Кубу, већ да се тај несретни оток ослободи и сам управља. Но како пријатељи Шпанолска, да ће се република Куба прије или касније својеном сједињити као и друге државе с унијом сјеверне Америке. То је њихова ствар и право самоодлуке народа. По свак непристрасан мора признати, да поједине државе у сјеверној Америци имају готово идеалну слободу, какве више нигдје нема на свијету; дакле ако Куба данас сјутра одбере савез са сједињеним државама, то ће свакако тај савез бити по њу куд и камо бољи него ли са Шпанијом и уз највећу аутономију.

Осим тога не може нико порећи, да су кроз три стотине година Шпанолци имали доста времена и прилике, да уреде Кубу, да ју унаприједи и уређе и хумано управљају, али они то нису учинили, јер нису у опће за то способни. — Окупништва, охолост, лијеност и аза-

Чл. 6. Ови поданици, који би повриједили наредбе претходнијех чланака 4 и 5, или би учинили ма што према државама ратујућијем противно дужностима неутралности, које се држи влада италијанска према реченијем странкама, неће моћи тражити заштиту противу чина и мјера ма каквијех, што би ратујући хтјели вршити над истијема, без прејудуцирања казна, под које у смислу чл. 5. овог декрета подпадају силом чл. 80 казниног законика за трговачку мриарицу 13 јануара 1827.

Чл. 7. Ниједан ратни брод или гусарски ратујући неће моћи стати више од 24 уре у луци, на ради или обали краљевине, или на водама блистијема и кад би се усамљени појавили, осим случаја насилног прогонуштања због ружног времена, штета или оскудице хране потребите обезбјеђењу у пловидби.

Чл. 8. Ратни бродови пријатељске државе, и ратујуће, моћи ће улазити и стати у лукама, на радама и обалама краљевине, само ако путују сврхом искључиво научном.

Чл. 9. Ни у ком случају неће моћи ратујући брод употребити коју луку италијанску за ратну сврху или да набави оружја и муниције. Нити ће моћи под изговором поправке вршити радња, које би могле ма на који начин умножити своју ратну снагу.

Чл. 10. Ратнијем бродовима и гусарскијем неће се дати него храна и средства поправке, што је дужно за живљење мриара и за обезбјеђење његове пловидбе. Они бродови ратни и гусарски ратујући који би хтјели снабдјети се угљем, неће добити ту набавку него 24 уре послјије њиховог доласка.

Чл. 11. Кад би се ратни бродови, гусарски или трговачки двију ратујућијех странака наили заједно у којој луци, на ради или обали краљевине, мораће проћи бар 24 уре између одласка ма ког брода једне ратујуће странке и овог ма ког брода друге странке. Ово вријеме, према приликама, може продужити мјесца поморска власт.

Чл. 14. 1.) Поморска власт назначенијех мјеста у претходном чланку, 2.) кад стигну ратни инострани

1) Чланци 12 и 13 били су укинати.
2) У 13 чланку укинутом била су назначена утврђена мјеста оног доба.

дак Шпанолска свему су свијету позната, као и онај с друге стране слобода, марљивост, радност и напредак сјеверног Американца. У кратко, да не дуљимо: Кубом се је од г. 1492. до данас управљало баш онако, како су Турци управљали с Критом с том разликом, да Турци не харају тако народе, као Шпанолци, јер не унију. Шпанолци у многобројним устанцима нису ништа мање, ако не више, опустошили Кубу, него Турци Крету, а шпанолски генерал Вејер није ни у чем био бољи и хуманији од ма којег нашег туркога. Од г. 1895. до данас уништено је до 300.000 житеља на Куби, али је и шпанолске војске пропало до 80.000 што ратоване, што болешу и занемарено.

Куба „бисер Ангила“ највећи је и најбољи оток међу великим Ангилама. Пему се по вриједности могу о бок ставити само Цејлон и Јава у Азији и Нова Зеландија и Тасманија у Аустрији. Обанк је Кубе као велике рибе, а протеже се од 56° до 68° западне дужине од Ферра, то јест до 1200 километара, или као од Галиције па до западнога Тирола, а ширина му је 38 до 190 километара. Сам оток има 112.191 $\square$ кам, а е обавијеним мањим оточима 118.833 $\square$ кам и до 1.700.000 житеља (да их није уништено од 1895. год. до 300.000). Бисних житеља има 66%, Негра и помешаних до 31%, а Азијата (китајских радника (Кули до 3%) — Индијане су Шпанолци уништили већ прије 200 година. — Према тому добар милијун има бијелих, преко пола милијуна црних и помјешаних и до 50.000 азијата. По вјери су сви католици. Између сјеверне, јужне и средње Америке заузима Куба и у трговачком и војничком погледу прво мјесто. Од оточица Кеу-веса на југу од Флориде само је неколико 6—8 сати вожње до Хаване или других лука на сјеверној обали Кубе. У Европи немају ни Сицилија ни Крета, па ни Цинар према Азији

бродови, мораће предати њиховијем заповједницима или врховном заповједнику њиховом по један истисак овијех одредаба ради њихова владања е позивом да их се држе.

Чл. 15. Поморске власти краљевине морају тачно вршити што овај декрет прописује, који ће имати снагу од дана његовог објелодањења по разнијем крајевима краљевине.

Чл. 16. Остају укинуте све одредбе сада на снази у колико су противне овоме декрету.

С К Р И Т А.

Петроградско „Н. Време“ доноси дописе из Кандије о положају на острву пошто су се с њега повукле Немачка и Аустро-Угарска.

Најприје се говори о раздавању помоћи што је Цар Никола послао сиротињи без разлике вјере. Како је било мило турскије властима, види се из њихове изјаве, да је доста Турцима по три фунта брашна на главу, пошто добивају из Цариграда по 15 фуната на мјесец, док им је извјешно, да толико не добивају. Тијем су турске власти хтјеле смањити значај руске помоћи.

Из Одесе је дошло 4.400 врећа најбољег шеничног брашна, и по списку сиромаша, одређено је, да се на сваку главу хришћанску даде по пуд брашна, а Турцима по три фунта. Из тог списка види се, да се међу Хришћанима наило 21.850 потребних помоћи, а међу Турцима 58.140, тако је допало прве 3.390 врећа брашна, а потоње 894. Пада у очи огромни процент турске сиротиње. Број Турака на острву не прелази 70 хиљада душа; па јели могуће да двије трећине Турака трпи сиромаштво? Или су турски етатистичари умножили број сиромаша, да им вишу помоћ пруже?

Пошто су се удаљили Аустријци с Крита, заоставили адмиралци су закључили, да подијеле Крит између себе; и услед тога закључка сатрв подијељен је у четири зоне. У руску зону долазе провинције: Апокорона, Ретимно, А. Васили, Милотамос, Амар и Пиргиотиса.

У француску зону провинције: Мирабело, Лазити, Веано, Хјерапетра, Ситија.

У инглеску провинције: Малевици, Кандија, Теменос, Монофаги, Кенурио, Педнада.

У италијанску провинције: Канеја, Кисамо, Селимо и Сфакија.

Полуострв Акротири, град Канеја и цио дио острва сјеверно од линије Драпаноса остаје под надзором свијех четири држава.

Тако јевропска окупација, која се до сада ограничавала само на невољем тачкама обале, од сада се распростире па цио острв. За сада то нема значаја, јер државе покровитељке по унутрашњијем провинцијама немају ни своје војске ни административнијех органа, али у будуће може имати обилних последица, јер свака држава до извјесног степена располаже самостално једном четвртином острва.

и Африци толике размјерне важности као Куба у „америчко-средоземном“ мору, то јест између мексиканског и карибекога мора (залива). Хавана је природно пристаниште и стовариште за Нови Орлеанс код ушћа Мисисипија и за Веракруз у Мексику.

По западној Куби има лијених брежуљака и броја до 400 и 600 метара нивне, од средине отока према истоку диже се горје све више и више, од 600 до 1000 и више метара, тако, да на југу истоку код Пико де Таркуино досеже до 2.560 м. Куба дакле има гора понајвише као и Хрватска, Далмација и Боена, а некоје као и Црна Гора високих. Између гора и брежуљака има лијених плодних долина и равнина. Таквих је лијених и плодних долина и равнина код Бајама дуж ријеке Ганто (82 км. дуге) на југо-истоку. На сјеверу су важне ријеке Sigua la Grande i Sigua la Chica (Чика), остале су воде мање, али многобројне као наши притоци Саве, по нису бродине. — Оток је у опће здрав особито путарији дио изузев мочварне обале, гдје влада жута грозница, која је опасна Јевропљанима. Средња је температура у Хавани 20° Р., у највишем мјесцу, а највећа студен повријено 17-5° Р.

Мореки ијетрови ублажују тропског поднебље. Јужни обала трпи од потреса и вихорова више него остали предјели, али у свем мање него остали антилски оточи. На Куби расте паома (30 врста), шећерна третика, кана, памук, духан, какао, лидиго, кукуруз, ориз, ананаси, банани, јужно воће, многе биљке за лијек и ескупоцијено дрвеће: махагони, cedar, жуто дрво и др. Од руда се копа бакар на 53. манган на 88, жељеза на 138 мјеста, но г-ма тога више, руде не ваде ваљано, а има предјела у путаријем отоку, који су још кроз непознати. Све ће то бити боље када се оток ослободи и када се буде раз-

У споразуму са критском народном скупштином, ријешено је да у свијем криминалијем стварима на острву суди међународни суд у Канеји. Већ су из провизије послани у Канеју три Хришћанина, који су оптужени у крађи и убиству.

Томе ће се наравно Турци противити. И ту ће требати доста труда и енергије, да се томе суду покоре.

Како су Турци раздражени свједоче нејдела, што су ових дана починили. Прво у Канеји се догодило сукоб између Француза и Турака. Низами су увриједили три војника француска. Отуда сукоб, у ком је један Турчин испалио своју мартинку. Напаутијем Французима догрчали су у помоћ Пригорци и Французи, а низамама турско становништво; па дођоше и други турски војници натезнутијем пушкама, пријетјећи да ће пуцати. У то је дошла јевропска војска, која је ред успоставила. Убијен је један Турчин и рањена су два Хришћанина.

Послије тога, близу Кандије, у селу Епископији башибузуци су ранили једну жену и ухватили жива једног Хришћанина. Несрећника су измучили па на комаде нејерла. Нешто слично случају се опет у Архонеси, само што башибузуци нијесу успјели да ухвате жива Хришћана, него су из заседе убили два пастира.

Ови догађаји свједоче још једном о пријекој потреби, да се с Крита удаљи турска војска, што је Порта одавно обећала; али низам још стоји по градовима, куда су се спасли од горштаци под заштитом топова међународног бродовља. Њихово пребивање на Криту само рашире фанатизам и подржава башибузачка звијерства.

Тако руски дописник, а „П. Јорид“ је читав уводни чланак написао о нередима што су букнули тек су се Аустријци са Крита удаљили, и с томе, будапештански лист говори о сукобу низама са руском војском, а не са француском, као што пише руски дописник. Узгред је „П. Јорид“ одбио приговор „Тажесов“, да су они најновији нареди нарочито изазвани, да се види што значи удљење Аустро-угарске са Крита. Опажамо да се ниједан руски лист није осврнуо на тај чланак будапештанског листа.

ПОЛОЖАЈ И ЗНАЧАЈ ПОРТ-АРТУРА.

Пристаниште Порт-Артура веома је погодно мјесто за усидравање флоте; многобројне ратне лађе које дубоко газе могу у заливу без икакве сметње маневрирати; само над духу јужни или источни вјетар, јако се укочепа површина мора у чему има и извјесна опасност због стрмих и високих обала залива. У таквим случајевима Талијен-Ван има велико преимућство, који је од Порт-Артура удаљен за 32 километра у сјеверноисточном правцу и даје изванредну заштиту од вјетра гробница који далеко у море заплаве. С тога је се чешће догађало да је Порт-Артур при јаким вјетровима остављен, пошто у унутарњем дијелу пристаништа има мјеста за мали број лађа и руске су лађе принуђене да траже прибежишта у Талијен-Вану. На овога се види како је Русија

мудро радила, што је узела у посјед ова пристаништа. За вријеме нингеско-француске експедиције против Кине (1861) француска је флота била у Талијен-Вану, којом се приликом показало како је ово мјесто изврено за усидравање бродова.

Кинези даваху Порт-Артуру као ратном пристаништу преимућство јер су утврђена и радови око заштите и пристаништа овдје гдје и природа помаже много јефтиније. Осим тога ова тачка лежи скоро на крајњем дјелу Лијаотунга тако да овдје концентрисана убојна снага може владати Жутим морем, као пролазом и Печилским заливом. У Талијен-Вану насељен је незнатан број рибара и неколико слабих батерија које су рђавим путем везане за Порт-Артур. Порт-Артур и Талијен-Ван отворили су нова врата руској трговини и саобраћају, јер су оне прво знатно ближе кинеским пијацама него Владивосток, а и отворена су преко цијеле године саобраћају, док се пристаниште Владивосток услед ладне струје јапанског мора смрзава.

Унутрашњост полуострва Лијаотунга је бријеговита и ма да највиши врхови не прелазе висину од хиљаду метара има дивљак карактер услед недостатака фела које су потребне за сваку биљну вегетацију. Преко ланаца брда који се више уз обалу повлаче воде друмови који везују Порт-Артур на исток са најближим пограничним мјестом кинеским Ви-чу на ријечи Јаду и са манџурским пристаништем Ни-ку. Од последњег мјеста води за тим пут сјеверно за Мукден и други у западном правцу обилазећи залив Печилски у Шангај-Хуан и Пекинг. Сви ови путеви, који су развијени се путем према кинеским појмовима, већином се налазе у биједном стању и прелазе узви предно сјеверно од Порт-Артура и Талијен-Вана, превлаку на којој је мјесто Шан-чу-тин, на заливу истог имена и тек одавде гранају се разални путеви. — Недостатак утврђена на овој важној тачки био је узрок у последњем јапанско-кинеском рату што је Порт-Артур тако брзо изгубљен (сигурно је да ће Руси ово мјесто без одлагања утврдити.) Порт-Артур је удаљен од Мукдена 400 врта, од прилике 425 километара, од Гирина, административног центра источне манџурске провинције, 700 врта и од Николскоје, данашње станице великих сибирских железница, 1200 врта. У близини Порт-Артура налазе се етоварингита каменог угљена — једна изобично важна околицост за флоту и железницу.

Кад се помисли да ће се довршењем манџурске железнице стиги до Порт-Артур из Петрограда за једанаест, а из Берлина за дванаест дана и тако досијети на обале Тихог океана и не изајужу се евентуалностима четири-недјељног поморског пута, мора се донети знати да ће се довршавањем сибирске и манџурске пруге настати нова ера у свијетском саобраћају.

Има нешто истине у томе да нико не умије да схвати Азијанца и с њим тако да поступа као Рус. Ово ће на сваки начин имати свог основа у извјешној врти духовног еридетства које несумњиво постоји између природе Руси и оних многобројних народа азијских. На овај је начин Русија

може између Јевропе и Азије не само у географском погледу него и у културном. Ма како то значајно звонило, истина је, да успјеси Русије у Азији налазе дијелом свога објашњења у уселеном — могао би рећи управо фаталистичном увијерењу код азијских народа да се продирање Русије у Азији не може задржати и да је њена превласт тако рећи судбом намијењена и додијељена. Ово фаталистичко увијерење, или шта више прави инстинкт, гомиле влада тако исто у централној Азији а нарочито у Индији, па и у цијелој сјеверној Кини.

Барон В., један изврстан познавалац Азије, који је осам година живио у Туркестану у највишем службеном положају, а затим и пропутовао Авганистан, Индију и дио Тибета, прије неколико дана у једном веома интересантном разговору, који сам имао са њим, односно владајућег мишљења о руској моћи у централноазијског народа саопштио ми је из његовог посматрања следеће: „Пропутујте као ја Азију од Каспског језера до Тијау-чау, од Тијау-чау кроз Индију до океана и одатле опет овамо до Херата и Мерера — сигурно ће те наћи код народа увијерење, па ваше највеће чуђење, да Русију није ништа у стању задржати. Покунате ли протестовати и указивати на моћ Нингеске они ће, смјешно се, сасветити рамена, ма и увијеравати вас да је Русија у стању само ако хоће, таку ватру да раснаји у цијелој Индији и централној Азији да за неколико нејдела у овим земљама не би било ни трага од првих капута. Овај народ само гледа на Русију и увијерен је да ћемо ми данас, чим нам се згодан момент укаже, моћи распрострети своје границе до Индијског океана. Ови људи су Азијанци и шерују у пашу моћ као у фатум (судбу); нико их не може одратити од овог увијерења. Томе доприноси још и мржња према Нингезима, које презиру као дошљаке — док нас сматрају као браћу.“ Најновији успјеси Русије у Кини на сваки начин даће нове хране у цијелој Азији овом нагону масе и престиж Русије, као највеће азијске силе, неопитно ће се подићи.

На „Б. Таблата“

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Нове књиге) Примили смо следеће нове књиге:

I Canti epici di S. A. Il Principe Nicola di Motenego per Eugenio Barbarich. Estratto dalla „Nuova Antologia.“ fasc. 16 aprile 1898. Roma, Forzani e C. tipografi del senato, 1898.

1. Ђуђенио Барбарич, који је писао о односима Млетачка са Црном Гором, као војник лаузео се да превео „Нова Кола“ Н. В. Књаза Никола, и неколико их је штампао у „Новој Антологији“ са анјенијем уводом под горњијем насловом, па отада у засебној књижици то одштампао.

У томе нецрпном уводу г. Барбарич пише: „Војсковођа и главни јунак нове епопеје, Књаз Никола, обухвата и савјева

снажним синтезом у један појам прошлост са будућношћу; даје му рески и екултурни облик епа и овјековјечав га у савјалачкој мисли јуначког народа, те прориче будућност достојну предања и успомепа чудне и дивне борбе. Књаз Пјесник сабира историју, дијели је на њезине најлепше епизоде, повјерава је култусу фамилија, теше је у предања племенска, и слави је у пјесми, која лети од краја до краја да говори о јединству и величини отаџбине. И као што створише славу епопеју црногорски ратници борећи се заједно са народом Херцеговине и Србије, тако пјесме, што је епопеју, испјеване Господарем Црне Горе и схаћене између Морале и Јадрана, између Норетве и Бојане, вјечито ће збринити другове оружја из ратовања за отаџбину ослобођење. И епопеја и пјесме дају Књазу Николу оно обожавање народно, што га окружава и узноси. Као што је он сав своја јуначка дјела са дјелима ратника, који су га окружавали три године љутога ратовања, тако с њима слијева своје име и своју особу, што се унећава у образину и души народној легендарнијем словима. За то виде црногорске са сјевернијих комексних врхова већ не плету вијенице домаћим јунацима него уступају племениту дужност Књазу Николу.“ Легенда значи да је стари кинтис пјеснички престао, и да га је нови замијенио, који се плете и врти околу дјела и особе јуначкога Књаза Црне Горе. Он учи свој народ да јуначка подухота и пјесе свршена, него да се припремља да придода нове странне славе у дивној књижи отаџбине епопеје, он се нада, да ће се у пјесмама, кратким јуначким родоцима храбрих племена, сличнијем онјема у другој књижи Омпрове Паијаде, записати друга имена и да ће она громко говорити памћењу и ерцу будућних нараштаја. Тако се историја и легенда етажу у једну патристску химну славе и свијетлости; дубоко и узвишено чуство природе етапа се у пјесмама са усомењеном отаџбине историје. Час „Лонкеи, који сваког Црногорца, кад га угледа, потреса до суза, надахнува пјесника; час Ком богати ратничкијем легендама Кула и Васојевића, час Дурматор, час плодоносне Дробњачке долине, час Цеклинске воде, час моћни чар сикјеваног сипјега мора. Тако се слијевају историја, поезија и чуство природе у једну синтезу величине црногорске отаџбине.“

Тако схваћа „Нова Кола“ италијански пјесник-војник, а како их преводи казаћемо када она изађу у засебној књижи, која се који дан очекује.

(Балканска Царица у италијанском преводу.) Тек сад нам је дошла до руке радња дра Луја Ђ. де Павинића Saggio di Raffronti e Dimostrazioni сврху првог призора и почетка другог чина Балканске Царице, о којој смо већ говорили по „Дубровнику“ и по „Персеверанци“ „Љубан, коју је г. Павинић посветио овој драми Књаза-Пјесника, треба да ближе буде позната нацијем читоцима, и с тога се опет поврнемо на његову радњу. На дотич-

1) Кула. Пјесма XI.

вијати могла обртност и трговина у векој мјери, него до сада.

Сва је управа Кубе у власти безобзирних шпанолских чиновника. Мржња је између насмина велика, као и у осталој Америци. Аристократија се дијели на бијеле, али још више на богате и отјене породичне, јер и сиромашни Шпанолци од отјених родитеља и пређа много држи до свога племства и поријекла. Све то чини несносним живот, особито напрема Негрима и помјешанима. Одатле је разумљиво, зашто се охоти потомци држе Шпанолске, а остали чекају свој спас од Америке.

Куба има за вањску трговину 14 највијих лука, а те су: Хавана (преко 200.000 житела), Matanzas, Cardenas, Sagua la Grande, Лука путарњег града Santa Clara или Vila Clara, С. Ибарја, Лука San Juan de los Remedios, Nuevitas, Jibara, Лука путарњег града Holguin, Baracoa; сви ти градови на сјеверној обали. На јужној се обали налазе: Guantamo на југо-истоку, San Jago de Cuba, Manzanillo, Casilda, Jague, Лука Cienfuegos а града, једна од најбољих лука на свијету и Rio Sasa. — То су мјеста, која ће се у овом рату највише споминати, па зато их и спомињемо. Има и унутар отока више важних мјеста: Puerto Principe, Santa Catalina, S. Spiritus, S. Antonio, Pinar del Rio. Међу њавим отонима су особито дражесни на Jurey Kube: Isla de Pinos, архипелаг Jardines de la Reina. Год 1892. имала је Куба 584.725 коња и мазга, 2.486.000 говеда, до 80.000 оваца и 570.000 свиња. Год 1894. произведено је шећера преко 10 милијуна метр. септи (1.054.214 тона); од тога је 9 милијуна извезено у сјеверну Америку; 50.000 хектолитара рума; духана се извезло још 1883 године 4.777.550 килограма, цигара до 110.000.000. Доходи су Кубе наисли већ 1879. године

60.132.638 долара (1 долар = 2 фор. 16 нч. у злату, или 5 франака и 18 сантима)

Данас се може без претјеривања рећи, да заносе доходи 130 милијуна форинти. Код разборите економије и у мало слободе могла би Куба Шпанолској доносити годинине сто милијуна форинти користи. По томе је разумљиво, зашто се сиромашна и растронша Шпанолска тако жестоко отима за тај оток. Само у Хавану (дуку) долази годинине преко тисућу бродова, а толико их и одази, промет заноси прето 2 и пол. милијуна тона (1 тона 1000 центи). Укупни извоз заноси је 1894 године 90 милијуна долара, а увоз 56.265.000 долара, укупни промет преко 300 милијуна форинти. Одатле се види, колику трговачку важност има Куба; саданњи се рат води у првом реду ради трговачких интереса. У све луке отока Куба залази годишце до три и пол тисуће бродова са преко 3 и пол милијуна тона робе. Железница има Куба до 1.800 кил., а брзјава до 4.720 кил.; пошта 340. Државних дугова одпада на Кубу преко 400 милијуна форинти. Куба има и кабел (подморски бројав). Долар зове се на Куби песо, а разликује се од шпанолске песете или франка.

Кубу је одерио Колумбо 28. децембра год. 1492, па ју назвао Juana; касније је у Velasquez прекретио у Fernandez, али се ни то име није задржало. Velasquez је први почео доважати принце из Африке, те их грозно мучио разним радњама. Године 1560. укинутише Шпанолци готово све индијанце. Сиромашна и биједна шпанолска раја се бунила, али само на затор свој. Године 1717. уведе Шпанолска монопол духана, а тиме изазове грозне устанке од њихе година. Год. 1740. предаде Шпанолска монопол духана неколицини трговаца из Бадикеа у Шпанолској, који су се на нечовјечан начин користили у својим пољавицама јер им жител Кубе бијаше

јефтинији од животиње. Године 1773. постане Хавана средиштем трговине с робом, за сву шпанолску Америку. Како су Шпанолци поступали с робинима, неда се описати — без суза! За то није чудо, што су особито од почетка овога вијека нееретни Кубанци етали нацкивати свој спаас од ерете и ослобођење сјеверне Америке. Од године 1823. за предједника сјеверне Америке, Монроа, који нарече важан принцип: Америка Американцима, датира настојање Сједињених држава, да се Куба има ослободити и по вољи придружити Сједињеним државама.

Године 1845 потакнуо је сенат сједињених држава, да се Куба купи од Шпанолске, те се 1846 године било сабијало друштво, које је давало 200 милиона долара Шпанолској (до 500 милиона флорина), али то бијаше узалуд баш онако, као што је год. 1860—65 нудно цар Наполеон III. Аустрији 800 милиона за Млетачку, која је г. 1866 била повлиа одетупљена са свим тврђама. То би се могло лако и с Кубом догодити, чиме не би тријела народна част, јер је Шпанолска продала и Флориду Унији за 5 милиона долара год. 1819. Американци су ревно подупирали креоле и пријатеље слобде у новинама и поштом и четама код сваке згоде до данас. Много се Кубанца жртвовало за слободу нееретнога отока. Пасменигота вођу Лопеза нагубине Шпанолци 1. септембра 1851. Особито се у окрутничтву одликовао Шпанолски генерал Пезуела, који је могао касније ипак дати неке поакције Креолима и Негрима. Много је тријела биједна раја, па када је већ све постало несносно, дигне се опет и лати се оружја дне 3 август године 1868. баш као и на Крети. На пољу Јаре прогласише устану 10. октобра 1868 године независност Кубе с надом, да ће се коначно ослободити шпанолскога окрутничтва. Устанак бијаше тако силян, да је потрајао пуних 10 година све до год. 1878. Шпанолци су

своју војску морали повећати на 110.000, да угуше устанак. Генерал Кабалеро де Родас дао је читаву масу заробљеника као дивљак постријељати. Другим окрутничтвима ни броја се не зна. Рат и жута грозница од год. 1868 до 1874 уништише од 80.000 шпанолске војске толико, да је само 12.000 момака остало у животи. Кад је устанак Карлиста у Шпанији био угушен, послаше 1876 године генерала Мартинеза Кампоса с појачаном војском, али ни он не могаше угушити устанак. Истом његов замијеник генерал-капетан Јовелар пријими некоко тако намучених оток у фебруару г. 1878. Шпанолску је тај устанак етајао преко 200 милиона флорина. Шпанолци се ипак нијесу опаметили, већ су на ново мучили и харали народ.

Год. 1881 прогласише Кубу простом покрајином Шпанолске. Кад је тога било превршише, дигне се народ опет на оружја почетком 1896 године поради самовољног поступања шпанолских чиновника. За кратко вријеме сакупише вође Гомез и Мацео 25.000 устаника. Шпанолска је мило по мало слала на Кубу до 117.000 војске, а касније још нових 40.000. Генерал Веитер, тако је грозно поступао, да су се и пријатељи Шпанолца почели згражати над његовим окрутничтвима. Шпанолска га напосок мораде одазнати, што већина није било право.

Ево након таквих догађаја умјешала се је сјеверна Америка и тако је дошла до рата, који је постао нуждом у име тојачанства и хришћанске просвјете, јер ниједан народ нема права мучити и тлачити други народ као биљњеге свога. По хришћанској науци су сви људи и сви народи једнаки; с тога је свако насилје против хришћанства и морала.

не посвете г. А. Казначију видимо, да је г. Павишић најприје превео и штампао у *Carriage di Georgia* посвету драме Црногор-кама, што је дало повода, да га многи при-јатељи потичу, да преведе цијелу драму. И коначем 1897 био је превео први чин. Кад чу да је италијански цуковник Вале са сином превео и удеоно за позоришту исто дјело, одустаде од даљег превеђања. Али кад је читао у тријештинском „Ма-тину“, да је то *више парафраза него ли превод*, добави ту књигу, коју ће као прераду многи хвалити, и јесте лијепа и драгоцјена ствар, којом господо Вале могу бити задовољни. Они су хтјели да Италија ужива њеке љепоте српске драме и одржали су ријеч. За то их не може нико прекорити, што се тиче саме прера-де. Али тијем, што нам пружише, нијесу нам представили карактер народа, што је главна дужност преводиоца. Можда је томе крив превод њемачки, којим су се служили, ако није вјеран, као што изгледа да зближа није. На сваки начин, чини ми се, да се Балканска Царица, ка-ко ју је схватио Умишени Пјесник, не може јасно упознати у преради. Ово ми напамине оно што је Леонарди писао о Тацити Даванцатијевом, да је лијеп, диван, али да није Тацит римски. А Даванцати је преводио, и као што је обећао, да ће превести не слог филозофски и сенаторски Тацитов, него његову збијеност, тако учи-ње. А што му шапше рећи Леонарди да је Тацита прерадио? Једном ријечи, ко-чита радњу господо Вале, а ко познаје оригинал, говори у себи: штета, што ни-јесу у цијелости превели српски ориги-нал на онај њихов лијепо и заносити језик, јер нам шапху пружити управ ремек-дјело.“ Г. Павишић и нама приговара, што смо похвалили радњу господо Вале, али и он сам вели, да познаваоци српскога језика „као прераду наћи ће је лијепо, њекну и угодно; али не као превод.“ — Тако смо баш и ми мислили, изоставивши сасвијем основне примједбе, које чини г. Павишић, на разумљивијих узрока. „Мени се чини, — наставља г. Павишић — да потпу и вјеран превод шапше већини читаоца, с разлога који се могу лако схватити — важијни бити, и ако се цио превод не би могао престављати на иностранцијем позор-ницама, него ли извод, у коме може ужи-вати љубопитљива и образована позоришна публика. Није ни то све; у потпуном и вјер-ном преводу сваки би нашао изражен дух и гениј Ауктора што је тешко постићи прерадама. Преображење Рафаелово и Успе-није Тицијаново што постоје кад се пре-рађују? А за мене је дјело Књаза Николе достојно најсавјеснијег превеђања.“ И да дјелом оправда оно што је рекао, наводи превод-прераду према своме вјерном пре-воду у стиховима, а оригинал доноси на дво страница; тако ко хоће може да сравни читајући једну италијанску радњу са другом, и исто доба са српскијем ори-гиналом; и тада ће признати, да је г. Па-вишић постигао своју сврху, наиме да до-каже, да је штета, што господо Вале ни-јесу превели Балканску Царицу од ријечи до ријечи, и за то обећаје, да ће је он тако превести, ако добије допуштење од Умишеног Ауктора, које одиета и заслу-жује, и по љубави према дјелу, коју је оном својом радњом доказао, и по успјеху његовог превода, који се огледа у ономе што је већ објелоданио. Да се види како г. Павишић превеђа, ми смо већ, као што рекосмо, по „Дубровнику“ донијели један уломак, и за то се на ово ограничавамо. Мило нам је да можемо саопштити, да осим г. Павишића, Балканску Царицу преводи на италијански језик и г. Нико-лић у Задру, познати преводилац српскијех народнијех пјесама.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Ријека. 21 апр. 1898. — Наш народ обично вели: „онај гора брзо дође.“ Па тако говори или ће говорити и ове године, као и многијех прошлијех година. Чујао сам зиме, ће наши људи фале лозове бр-дуне, говорећи: црвени су и слични, да ће доста родити. За то су ове године лозе марљиво обрађене с том надом, да ће, према изгледу, родити. На сам прољетос чујао, да су неки при брезању налазили еитне црвиће у ерпу брдуновом. О томе сам се и сам увјерио: ти црвићи су врло мали, дугуљаст и кратки, кожаст и доста тврди; улазе с поља; јер на свако-јем мјесту, ће је црвић, може се с поља познати, пошто се ту види црна или мрко жука тачкица. А по прилици, они црвићи улазе у брдуново ерце раније, док је брду-нош млад; тамо зимују, па може бити, с прољећа опет излазе на поље. Но то остављамо онцима, који су познани, да ово испитају, и да даду објашњење: да ли је овај црвић узрок којој болести на лозама. Лозе тек почеле изабачати грожђе, а оно проклета лозова болест напола их. Лишће се тек почело развијати, а злокоб-на пероноспора напала, те се клобучи и

краста, као жаба губавица. Па подавно сам чуо, да се неки жале, да је већ почела болест на лозе; кад ли се и сам увјерих видећи, како се младо лозово лишће с гор-ње стране подиже, као красте, а с доње стране пуне се удубљена мјеста пенелз-вијем прапком — проклетом пероноспором. Ова појава за нашег селска врло је мучна, јер све то више постаје увјерен: да се око лоза нема рашта мучити. Па баш и нема рашта; боље би било — ако мисли пероноспора сваке године овако редовно походити наше винограде — да надође и филосера, па да сасвијем утамаи наше лозе, не били се људи за раније поста-рали, према новоме упутству и начину са-ђења и каламљена, да подигну нове, мла-де винограде, који би обезбјеђени били од овијех проклетијех недаћа, којих при-је није било, баш их ико нати. И баш је у изгледу, да ће пероноспора овако сваке године походити наше лозе, пошто се сва-ке године све раније појављује; а ове го-дине ево у самом листанању, у самом зачетку — у првој половини априла; и пошто изгледа, да су наше лозе овом бо-лешћу окупљене, заражене.

(Није тако. И по другијем земљама пероноспора долази, али је сузбијају сред-ствима, која наука пружа, и којима је било доста писано у овом листу. У.) Јаки, снажни и потпуно развијени брдуни боље подносе болест, као оно одрасли и здрави људи, те им болест то-лико не може наудити, нити их онеспо-собити за даљи рад; али њекни, млади и тек у развиту брдуни и лишће морају подлећи овој болести, као оно што мало дијете подлегне тешкој болести, од које умре или остане за свагда болешљиво и нејако. Отуда изгледа, да ће онгодишња пероноспора онеспособити лозе за даље рађање и успијевање, ако се унапријед буде ширила и напредовала, као што на-предује у самом зачетку. Може свашта бити, али сумњам, да пероноспора неће ове године бити јака и злокобнија од иједне до данас.

— Њ —

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 24 априла

(Одликовање) Њ. В. Господар одли-ковао је свога секретара г. дра Луја кнеза Војновића сенатскијем грбом.

Личне вијести. Овијех дана бави се у нашој средини г. Петар Николић, по-знати трговац и српски родољуб из Загре-ба, који је имао част да буде примљен Њ. В. Господаром. Г. Николић је вазда у кру-гу својијех старијих и новијех пријатеља и познаника на Цетињу.

(Вријеме.) Уочи Ђурђева дана била је киша, која је на више мјеста потребита била; такођер је синоћ било кише. У оп-ште не можемо се жалити на вријеме, само ако допустити да се досије кукуруз. Озимни усјеви свуда добро напредују.

Њезином Височанству

КЊАГИЊИ МИЛЕНИ

о рођен-дану 22 априла 1898 год.

Баш у доба ово сјајно,
Кад Бог дава моћ природи,
Те с' весели цео свијет
И на суку и на води,

И кад пвићем кити земљу,
А зеленим листом гору,
И кад благим својим зраком,
Обукује милу зору:

У тој слави и милини
Бог и Тебе благи створи,
Те украси с Тобом дане
Српској нашој Црној-Гори;

Аиђелеко Ти ерпе даде;
Обуче те у порфири,
Те ти данас пјесме поју
И ратар и пастири...

Еј, па живи Мајко ерпска
И „Књагињо Спаситељко!“
Мученога ерпског рода
Спротивска бранитељко.

Радоје Црногорац.

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

АТИНА, 20 априла. — Краљ са фамилијом креће вечерас на пут по Целопоњу, који ће трајати чин-тав мјесец. Већина листова припи-сују велику важност овоме путу.

РИМ, 23 априла. — Обустав-љена је царина на жито до 30 б.

ШПАЊСКО-АМЕРИЧКИ РАТ.

БЕРЛИН, 19 априла. — Крета-рица „Ирене“ кренула је из Нага-саки пут Маниле.

ЊУЈОРК, 19 априла. — Шпањ-ска флота кренула је са С. Винцента. Влада је послала тајне наредбе лете-ћој флоти.

РЕЈВЕСТ, 19 априла. — Држи се да ће шпанска флота најприје ударити на Кејвест.

ХОНГКОНГ, 19 априла. — По најновијем вијестима шпанска флота кренула је да кретари испред луке Манило (на Филипинама. У.). Ратно бродовље америчко не види се.

БЕЧ, 20 априла. — Крестарица Марија Терезија кренуће одма на Кубу да штити аустро-угарске по-дашике.

МАДРИД, 20 априла. — Аме-рички бродови пуцали су на тврђаву у Хавани, и одговорила им је капо-нијера шпанска. Непријатељ стоји на доглед Хаване.

РЕЈВЕСТ, 20 априла. — Тор-пиљер ухватио је шпански параброд, који је хтио уљести у Хавану.

ЛОНДОН, 20 априла. Говори се да је била битка на Филипинама, и да је уништен дио шпанске флоте.

МАДРИД, 20 априла (стигао у вечер.) Ескадра америчка појавила се последње ноћи пред Кавите и пу-цала је на шпанско бродовље и твр-ђаву, али се морала повући око 9 ура у јутро са великом штетом са стране шпанске. „Донжуан д' Аустрија пре-трпно велику штету, „Кристина“ изгорела, један брод потонуо. Гу-битци шпански знатни су, међу њи-ма погинуо заповједник „Кристине.“ Друга битка била је пред Манилом. Ескадра америчка имала је велику штету. Бродови шпански „Мида-нао“ и „Улоа“ лако су општењени.

МАДРИД, 20 априла — (у вечер.) Ноћу америчка ескадра успје да продре у луку Манилу. Прије зоре појавила се пред Кавите у ланцу од осам бродова. „Кристина“ и „Ка-стиља“ са свијем су изгореле. Други бродови претријели су велике штете, и повукли су се у залив Бако, да не пауу у руке непријатељу. Губитци су знатни.

МАДРИД, 21 априла. — Шпањ-ци су изгубили код Кавите 400 мртвијех.

ЛОНДОН, 21 априла. — Под-морски телеграф између Маниле и Хонг-Конга прекинут је.

ВАШИНГТОН, 21 априла. — Влада је добила вивијешће од ингле-ске владе, да је гувернер Сингапоре јавио, да је на први судар шпанска ескадра уништена. Један брод аме-рички јако пострадао. Десет (запо-вједник америчке флоте) тражио је да му се предаду сви топови, торпи-љери и подморски телеграф, иначе ће бомбардирати град. Гувернер Ма-ниле одбио захтјев.

МАДРИД, 21 априла. — Кавите сасвијем разрушена. Дио изван ви-дова Маниле изгорио.

ЊУЈОРК, 22 априла. — На Манили развила се застава америчка.

МАДРИД, 22 априла. — Камара је гласовала једнодушно поштовање мртвије на Кавите и адресу насљед-ницима. Салмерон је тражио разјас-њење односно Маниле, чинећи одго-ворну владу за сва ала. С.гаста је одговорно да се рат није могао избје-ћи. У сенату је било патриотскијех бесједа.

ХАВАНА, 22 априла. — Ескадра америчка отишла је у шпанцу Кеј-веста.

ЛОНДОН, 23 априла. — До-гласнику „Морнинг Поста“ рекла је регенткиња да је могућа интервен-ција Јевропе послнје прве велике битке.

ЛОНДОН, 23 априла. — „Да-љи Кроника“ доноси из Кејвеста,

да је капонијера „Вилмингтон“, пу-цала на шпанску коњицу на запад Хаване, и да је пало мртвијех 20 коњаника.

ЛИЗБОНА, 23 апр. — Шпанска ескадра кренула је с Каповерде пут Шпанске да се састави са флотом у Кадиксу, одакле ће заједно кре-нути пут Америке.

ЊУЈОРК 23 априла. — Свје-тина је на Тамаји напала на ингле-ског конеула, који је бранити се убио једног Шпанца, и био је уапшен.

ЛОНДОН, 24 априла. — Пре-сједник Хаваја повудно је Мак Кли-леју да заузме Хавај као тачку на-слона против Шпанца.

РИОЖАНЕРО, 24 априла. — Бродови амерички „Орегон“ и „Мар-јета“ кренули су.

ЊУЈОРК, 24 априла. — Једно одјељење са оружјем и муницијом јучер се искрцало на Кубу под заш-титом крестарице „Вилмингтон“, при- чему је била разбијена шпанска коњица, оставиши мртвијех 16 а ра-њенијех 60.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Са 73 на дејима, па опет не мало ослабљен „пифаујениом“, од које сам готово сву прошлу зиму страдао; не налазећи се у стању, да бих могао нај-вити понаособ свима и свакому своју дубо-ку, истиниту, свесрдну и дужну захвалност на толикијем и тако усрднијем почастима, које су ми велеблагодонаклоно указане од стране појединаца, неких опћина, читаони-ца, задруга и завођа — мноштвом теле-грама, па онда писаном и пјесам, почаснијех диплома и некијех дарова — о прослави мојега 50 годишњег књижевнаго рада, коју ми је прославу, са свим од своје добре во-ље, приредила врла ерпска омладина у Ко-тору, без поштеде никака труда и напора; приморан сам путем јавности гласно уави-кнути: „Хвала Вам господо, браћо и при-јатељи, без свакога освртаја на разлику вјере и племена!... хвала Вам свима — предубока и вјечита Вам хвала и моја најдушевнија благодарност; како онцима, који сте се, ма на који начин, у оваквој спешној пригоди мене старца дивно сје-тали; тако и онима, који су ме се намјерно и ненамјерно оглушили, због узрока, пре-ко којих не смијем, но муком овдје прећи увјерен ипак, да ми и они у својим но-дрима пошту носе!...“ Остало ће, ако Бог да, бити надокнађено у књизи „Споменици“, коју приређивачки Одбор намјерава саста-вити и објелоданити, — а ја остајем они-јем, што сам био, што сам и што ћу вазда и вијеком до гроба бити, за опћу народну слогу, браство и јединство, као станак ка-мен — тврд, непомичан и неизмјениљив, са геслом:

„Здрављу вјеро сваком своја;
Здрављу братијству, кјеро моја!
Здрављу Срби, здрављу Хрвати!
Сви Славенства, браћо здравео!
„Ко год мисли о надаји
„Нек га носе црни љаво!...“

Котр, 10 (22) Априла 1898.

Ј. Сундечић.

Свијема пријатељима и знанцима јављам, да ћу држати годишњу заупо-којену литургију у ери-једу 29 Априла; а пара-етос у 11 сати моме ниг-да непрежаљеноме сину мученику

ЂУРУ

у парохналној Вланикој цркви на Цетињу.

Филип Радичевић.

(2—2)